

الزام سازمان‌ها به خرید آثار هنری دولتی‌ها باید آثار هنری بخرند

■ آرزو شادکام

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

این مشکل اندیشیدند و طرحی را مبنی بر الزام سازمان‌ها مطرح کردند که باز از سوی مجلس شورای اسلامی رد شد و بسیاری از سازمان‌ها هم با این طرح و اجرای آن مخالف بودند، چون آنان را ملزم به رعایت و صرف بودجه‌های مصوب برای خرید آثار هنری می‌کرد، در حالی که هیچ یک به این نکته توجه نکردند که این روزها بسیاری از سرمایه‌داران خارجی و حتی کلکسیونرهای داخلی با سرمایه‌گذاری روی آثار هنری، بازار اقتصادی جهان را در دست گرفته‌اند. این طرح چند بار در مجلس مطرح شد و هر بار نمایندگان مجلس آن را رد کردند و آخرین بار گفتند که نیم درصد از بودجه یک سازمان برای خرید آثار هنری رقم بالایی است و در صدد اصلاح آن برآمدند که در نهایت امسال مجلس شورای اسلامی با رقم پیشنهادی یک دهم درصد برای خرید آثار تجسمی از سوی وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها رأی داد و البته آنها را ملزم به خرید آثار هنری کرد. یعنی این طرح پس از هفت سال کش و قوس تأیید و رد و هزار اما و اگر دیگر با این میزان به تصویب رسید.

در این مصوبه دو مورد دیده شده که ممکن است در آینده باز هم مشکل‌آفرین باشد؛ نخست اینکه این یک دهم درصد فقط مختص خرید

سال ۸۳ بود که با پیگیری هنرمندان تجسمی بالاخره نیم درصد از بودجه مصوب سازمان‌ها به خرید آثار تجسمی اختصاص یافت و به این ترتیب، نگرانی‌های هنرمندان تا حدودی برای رکود بازار هنرهای تجسمی و فروش آثارشان برطرف شد اما این فقط یک روی قضیه بود.

سال بعد رئیس مرکز هنرهای تجسمی وقت، نخستین اکیسوی تجسمی را برگزار کرد، چند سازمان و وزارتخانه از اکیسپو خرید کردند اما بعد از چند ماه یکی از سازمان‌ها پول آثار خریداری شده‌اش که بالغ بر ۶۰۰ میلیون تومان بود، پرداخت نکرد و این شروع مصایب شیرین داستان نیم در صدی خرید آثار هنری بود. چون هنرمندانی که آثارشان را به این سازمان فروخته بودند، عملاً نتوانستند پولی دریافت کنند و علاوه بر این آثارشان هم در شرایط خوبی نگهداری نشده بود و به همین دلیل گله‌مند بودند و بالاخره آن سازمان هم آثار منتخب خود را خریداری نکرد و آثار را برگرداند. این جا بود که هنرمندان تازه متوجه آن روی سکه و خوشحالی کوتاه‌مدتشان شدند، چون در آن مصوبه سازمان‌ها ملزم به خرید نشده بودند و هر سازمانی که می‌خواست، می‌توانست اثری را خریداری کند. بعد از این اتفاق بود که مسئولان هنرهای تجسمی به

آثار هنری هنرمندان فعال در حوزه تجسمی نیست، بلکه صنایع دستی را هم شامل می‌شود و به این معناست که وزارت ارشاد، بویژه مرکز هنرهای تجسمی باید این بودجه‌ها و خرید را طبق توافق با سازمان صنایع دستی و میراث فرهنگی تقسیم کند و نکته دیگر اینکه این میزان تعیین شده باید از بودجه اعتبارات عمرانی صرف خرید اثر هنری شود و معلوم نیست که بودجه‌های عمرانی هر سازمان چه قدر است که یک دهم در صد آن به خرید آثار هنری اختصاص پیدا می‌کند. با همه این اوصاف، تصویب این قانون و الزام خرید از سوی سازمان‌ها را باید به فال نیک گرفت، چرا که پیش از این هنرمندان تجسمی، پشتوانه مشخصی برای فروش آثار خود نداشتند و متأسفانه هنوز هم فرهنگ خرید اثر هنری اصل در میان مردم ما رواج پیدا نکرده و بسیاری، ترجیح می‌دهند آثار کپی شده را خریداری کنند، در حالی که امروزه اثر اصل، روزبه‌روز ارزشمندتر می‌شود و حتی می‌توان به آن به عنوان نوعی سرمایه‌گذاری نگاه کرد که به مرور زمان در چرخه اقتصاد هنر، تأثیرگذار است و قیمت آن به‌روز افزایش پیدا می‌کند.

دکتر محمود شالویی، رئیس مرکز هنرهای تجسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، در این باره می‌گوید: همین که بعد از چند سال پیگیری، با تلاش و مساعدت کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، این طرح به تصویب رسید، مایه خوشحالی است، اما از این پس باید برای فروش این آثار چاره‌ای اندیشید تا هنرمندان از این منابع هم استفاده کنند و هم اینکه دوباره در چرخه تولید هنر مؤثر باشند.

وی در ادامه گفت: هنرهای تجسمی، اعم از نقاشی، مجسمه، خوشنویسی و گرافیک، تا کنون مورد حمایت جدی سازمان‌های دولتی واقع نشده‌اند و این فرصتی است برای عرضه آثار بهتر، ضمن اینکه اگر آثار در داخل کشور به فروش برسد و از سوی علاقه‌مندان داخلی، خریداری شود، این سرمایه‌های هنری و ملی از کشور خارج نمی‌شود.

وی با اشاره به اینکه در این مصوبه مقرر شده که علاوه بر آثار تجسمی، صنایع دستی هم باشد، می‌گوید، باید سازوکاری را به سرانجام برسانیم و بر اساس آن، طبق بودجه اعتبارات هر سازمان، آثار هنرمندان در رشته‌ها و گرایش‌های متفاوت به فروش برسد و بر این اساس، باید نشست با مسئولان سازمان صنایع دستی و میراث فرهنگی داشته باشیم و در ادامه آیین‌نامه برای تقسیم این بودجه در نظر بگیریم.

وی در مورد کاهش رقم پیشنهادی گفت: همین که این طرح به تصویب رسید، ارزشمند است و اگر چه رقم کاهش یافته است، می‌توان در سال‌های آینده این میزان را افزایش داد. مهم‌ترین موضوع موظف کردن سازمان‌ها به خرید آثار هنری بود که محقق شد و بقیه کارها به مرور زمان باید انجام شود و بزودی آیین‌نامه را تدوین می‌کنیم و فروش آثار هنرمندان را آغاز می‌کنیم.

غلامعلی طاهری، هنرمند نقاش، هم این اقدام را یک کار شایسته می‌داند و می‌گوید: تصویب و اختصاص بودجه سازمان‌ها برای خرید آثار هنری، گامی است در جهت توسعه و رونق اقتصاد هنر کشور، اما اینکه این بودجه چگونه توزیع شود، بسیار مهم است در واقع، نیازمند برنامه‌ریزی اساسی است و وزارت ارشاد برای این موضوع باید تدبیری بیندیشد.

این هنرمند می‌گوید: نگاه هنرمندان نسبت به این قضیه کاملاً مثبت است، چون زندگی هنرمند از طریق فروش آثارش تأمین می‌شود اما اگر فروش آثار هنرمند بر اساس روال طبیعی و عادی باشد، می‌تواند بدون دغدغه و مطابق سلیقه و اندیشه‌اش کار کند؛ به این ترتیب، تولید آثار هنری افزایش پیدا می‌کند و در مجموع، باعث توسعه و ارتقاء هنر می‌شود، اما این اتفاق ابتدا باید از سوی مردم و مجموعه‌داران باشد. ما باید فرهنگ‌سازی کنیم تا علاقه مردم به هنرهای تجسمی افزایش پیدا کند و شهروندان علاقه‌مند، آثار هنری را خریداری کنند. این مسئله سبب می‌شود هم فرهنگ خانواده‌ها رشد کند و هم اقتصاد هنر در چرخه درست اقتصادی قرار بگیرد. در واقع، آثار هنری فاخر ما باید در موزه‌ها نگهداری شود و سایر آثار در چرخه اقتصاد هنر دست به دست شود. چون سیر تحولات هنری کشور باید در جایی ماندگار شود و این از

سوی دولت و نهادهای دولتی امکان‌پذیر است. اگر دولت بتواند برای گسترش هنر در جامعه و توجیه مسئولان در خرید آثار هنری برای ادارات و سازمان‌ها، بانک‌ها و حتی بخش خصوصی فعالیتی انجام دهد، قطعاً در صدر بهترین کارهایی است که تاکنون انجام داده است.

او با اشاره به اینکه این طرح سال‌هاست از سوی وزارت ارشاد پیگیری می‌شود، گفت: الزام کردن سازمان‌ها به خرید اثر هنری فکر خوبی بود، ولی من به عنوان یک هنرمند انتظار دارم نمایندگان مجلس که این طرح را تصویب کرده‌اند، خودشان آغازگر این کار باشند و آثار هنرمندان را بخرند و کارشان را تنها در حد برنامه نوشتن و تصویب طرح‌ها، محدود نکنند. ضمن اینکه ما نیازمند توجه رسانه‌ها هم هستیم و رسانه‌ها در این زمینه می‌توانند کمک زیادی به ما بکنند.

وی در مورد افزایش قیمت آثار هنری پس از اجرای این مصوبه گفت: معتقدم آثار ویژه هنرمندان را ادارات دولتی و مجموعه دولت باید خریداری کند و به همین دلیل باید کمیته‌های تخصصی برای قیمت‌گذاری تشکیل شود تا آثار بدون جهت‌گیری خاصی، قیمت‌گذاری و عرضه شود و مشخص باشد که بر چه مبنایی این قیمت‌گذاری صورت گرفته است، چون در حال حاضر خرید آثار حساب و کتابی ندارد، هر کسی هر قیمتی که بخواهد، روی آثارش می‌گذارد، در حالی که باید دید این هنرمند کیست و سابقه هنری‌اش در چه حدی است و اثری که خلق کرده، چقدر به هنر روز جهان نزدیک است؟ ضمن اینکه باید آثار همه هنرمندان خریداری شود و از هنرمندی که اسمش کمتر مطرح شده، غافل شوند و تعدادی همیشه در لیست این فروش‌ها قرار بگیرند. باید اکسپو برگزار شود و هنرمندان با سبک‌های مختلف هنری در این کار حضور داشته باشند.

وی به دلالت هنری اشاره کرد و گفت: باید از حضور دلالتان هنری جلوگیری کرد چرا که بخشی از افزایش قیمت آثار هنری مربوط به بازارگرایی همین افراد است. دلالتان هنری روی برخی از آثار تبلیغات خاصی می‌کنند و قیمت کاذب و بالا برای برخی آثار می‌گذارند، در حالی که باید در مورد چنین موضوع مهمی به تمامی اقتضای هنری توجه کرد. ایجاد تالار دائمی حراج آثار هنری، زیر نظر وزارت ارشاد یکی از راهکارهایی است که باید عملی شود و باید امیدوار باشیم که در مورد فروش آثار شورایی مرکب از گالری‌داران، متولیان امور هنری و دانشگاهی نیز در این امر مشارکت داشته باشند.

هنرمند دیگری در مورد اینکه در همین یک دهم درصد میراث فرهنگی هم سهم است، می‌گوید: علی‌رغم تلاش‌های انجام شده از سوی وزارت ارشاد برای هنرهای تجسمی، این میزان با میراث فرهنگی مشترک است. البته صنایع دستی شامل آثاری غیرهنری و البته باارزش مادی کمتر می‌شود؛ به همین دلیل، فکر می‌کنم میزان قابل توجهی از این بودجه باید صرف خرید آثار هنری شود، چون یک هنرمند مجسمه‌ساز ممکن است برای یک مجسمه دو سال وقت صرف کرده باشد و اثری که خلق کرده جزو میراث فاخر باشد، بنابراین نمی‌توان آن را با یکی از صنایع دستی که یک‌روزه تولید شده مقایسه کرد، ضمن اینکه نمی‌توان از هنر هنرمندان فعال در صنایع دستی غافل شد، هر چند که آنان هم مشتریان خاص خود را دارند، مثل توریست‌ها، اما همین که این امر سبب چرخش مالی در امر اقتصاد هنر می‌شود، بسیار خوب است.

خرید و فروش آثار هنری در کشور ما هنوز جایگاه خود را پیدا نکرده است، اما بالاخره باید از جایی آغاز کرد، چرا که این هنر بتدریج در عرصه جهانی به عنوان یکی از سرمایه‌گذاری‌های مطمئن معرفی شده و در حال اوج گرفتن است و علاوه بر این، هنر هنرمندان ایرانی در سال‌های اخیر مورد توجه مجامع جهانی و حراجی‌های مهم دنیا قرار گرفته است و چه خوب است که این سرمایه‌گذاری‌ها ابتدا برای تعالی و رشد آن در داخل کشور صورت گیرد و در مرتبه بعد بتوان از آن برای رشد و باروری اقتصادی کشور در سطح کلان‌تر بهره برد.